

ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารงานของพระสังฆาธิการ
ในเขตอำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม

Buddhist Monks' Opinions on Administrative Monks' Administration of
Monastic order's Affairs in Wapi Pathum District, Mahasarakham Province

พระครูสุรัสสุมจारी สุภโธ (เดชวงษา)*

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) มีวัตถุประสงค์ คือ ๑) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของพระสงฆ์ ที่มีต่อการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม ๒) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคามของพระสงฆ์ที่มีอายุ พรรษา และระดับการศึกษาต่างกัน และ ๓) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พระสงฆ์ที่อยู่อาศัยและสังกัดวัดในเขตปกครองคณะสงฆ์มหานิกาย อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม จำนวน ๑๕ ตำบล ๑๑๓ วัด รวมทั้งสิ้น ๔๒๕ รูป ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างของทาโร ยามาเน (Taro Yamane) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๒๐๖ รูป เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า ๕ ระดับ จำนวน ๓๐ ข้อ มีความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ ๐.๘๔ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เปรียบเทียบความแตกต่าง ใช้ t-test และ F-test (One-way ANOVA) ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากรกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ พระสงฆ์ ซึ่งมีความรู้ความสนใจ ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม โดยได้เลือกพระสงฆ์ทุกตำบลๆ ละ ๑ รูป จำนวน ๑๕ รูป เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) กล้องถ่ายรูป และเทปบันทึกเสียง

* นักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

ผลการวิจัยพบว่า ๑) ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทั้งหกด้าน เรียงจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการศาสนศึกษา ด้านการสาธารณูปการ ด้านการปกครอง ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และด้านการศึกษาสงเคราะห์ ตามลำดับ ๒) ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ ลำดับความถี่สูงไปหาต่ำสามอันดับแรก คือ พระสังฆาธิการควรมีความรู้ในพระธรรมวินัยอย่างแตกฉานและมีความรู้ในกฎระเบียบ ข้อบังคับทางราชการเป็นอย่างดี การก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนวัตถุและศาสนสถานควรคำนึงถึงประโยชน์และความคุ้มค่าของการใช้สอย และพระสังฆาธิการควรวางวิธีการใหม่ๆ ในการบรรยายธรรม หรือการปาฐกถาธรรมที่วัดและในสถานที่ต่างๆ เพื่อที่จะทำให้คนสนใจฟังมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: ความคิดเห็น, พระสงฆ์, การบริหารงาน, พระสังฆาธิการ

Abstract

This Thesis was the mixed methods research, which consisted of; 1) to study Buddhist monks' opinions on Administrative Monks' administration of monastic order's affairs in Wapi Pathum district, Mahasarakham province, 2) to compare their opinions on Administrative Monks' administration of monastic order's affairs in the preceding district, resting upon differences in the former's ages of monkhood, ages, and educational backgrounds and, 3) to study the suggestions on the former's opinions on administrative monks' administration of monastic order's affairs in the above district. The research populations were the monks at the Maha Nikaya affiliation from 113 temples of 15 sub-districts in Wapi Pathum district area, numbering 425 individuals. The sampling group was set against Taro Yamane's formula, earning 206 subjects. The instrument used for data collection was the five-rating-scale questionnaires, each of which was endowed with the reliability at 0.84. The statistical tools for computing data encompassed percentage, mean, standard deviation. The statistical tools utilized for testing the hypothesis included t-test and F-test (One-way ANOVA). In a qualitative research, the target population consisted of 15 Buddhist monks who were knowledgeable and interested in the administration of monastic order's affairs from 15 sub-districts in Wapi Pathum district.

All of them were the key informants who were purposely selected, one informant from each sub-district. The research tools were composed of an interview, a semi-structured interview, a camera and a tape recorder.

The results of research were found as follows: 1) Buddhist monks' opinions on administrative monks' administration of monastic order's affairs in Wapi Pathum district, Mahasarakham province, in the overall aspect were found at the high level. With a single aspect taken into account, all six aspects were also at the high level; those ranked in descending order were: religious education, utilities, domination, public welfare, Buddhism spread, and education welfare respectively. 2) Suggestions regarding the administration of monastic order's affairs here, in descending order of first three frequencies. Firstly, administrative monks should have knowledge in the discipline and the intimate knowledge of government regulations as well. Secondly, The construction of worship places and religious objects should be considered to the benefit and value of the utility. Finally, should find new ways in teaching of Dhamma at the temples and different locations in order to make people more interested in listening.

Keywords: Opinions, Buddhist Monks, Administration of Monastic Order's Affairs Administrative Monks

๑. บทนำ

การบริหารงานขององค์กรใดก็ตาม จุดมุ่งหมายที่สำคัญอยู่ที่ต้องการให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดประสิทธิผลอยู่เสมอ ทั้งนี้ย่อมจะต้องอาศัยองค์ประกอบหลายประการ คือ คนหรือบุคลากร (Man) เงินหรืองบประมาณ (Money) วัสดุอุปกรณ์ (Material) การจัดการหรือเทคนิคในการบริหาร (Management) องค์ประกอบทั้ง ๔ ประการมีความสำคัญมาก แต่องค์ประกอบที่สำคัญที่สุดในการบริหารจัดการองค์กรก็คือคน หรือบุคลากร

ในการบริหารจัดการในองค์กรทางศาสนาก็เช่นกัน วัดจะเจริญรุ่งเรืองร่มรื่นเป็นที่ศรัทธาและอำนวยความสะดวกแก่ชุมชนมากน้อยเพียงใดก็ขึ้นอยู่กับคน บรรดาสิ่งก่อสร้างโบสถ์ วิหาร ลานเจดีย์ ศาลาการเปรียญ วัสดุอุปกรณ์และการเงิน จะมีความสมบูรณ์เพียงใดก็ไม่ได้มีความหมายถ้าบุคลากรเหล่านั้นไม่มีความรู้ความสามารถเพียงพอในการปฏิบัติงาน ให้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

พระสังฆาธิการจึงมีหน้าที่ในการปกครองและบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความ

เรียบบรร้อย จึงเป็นเงื่อนไขที่สำคัญที่จะบ่งชี้ความสำเร็จในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนถาวรสืบไป ดังคำกล่าวที่ว่า พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติจะรุ่งเรืองสืบไป ก็ด้วยการอาศัยพระสังฆาธิการเป็นสำคัญ เนื่องจากพระสังฆาธิการ เป็นผู้ใกล้ชิดประชาชน โดยเฉพาะพระสังฆาธิการเจ้าอาวาส ซึ่งเป็นที่เคารพเลื่อมใสของประชาชน และมีบทบาทโดยตรงต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้ดำรงสืบไป^๑

วัดหลายแห่งในปัจจุบัน มุ่งพัฒนาด้านวัตถุ ด้านอาคารสถานที่ มากกว่าการพัฒนาวัด มุ่งสร้างวัดถมุงคล เครื่องรางของขลัง เพื่อสนองความต้องการของประชาชน ยิ่งเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนไม่สามารถที่จะพึ่งตนเองเมื่อได้ปัจจัยมาก็พัฒนาวัดให้ใหญ่โตเกินความจำเป็น เกิดความภาคภูมิใจว่า ได้พัฒนาพุทธศาสนาอย่างดียิ่งแล้ว อันที่จริงหัวใจของพระพุทธศาสนาอยู่ที่การพัฒนาคนเป็นหลักสำคัญ การบริหารวัดมิได้เป็นไปในลักษณะองค์กรรวมของสงฆ์ แต่จะเป็นเรื่องของเจ้าอาวาสแต่เพียงผู้เดียว ซึ่งทำให้ไม่มีพลังพอที่จะทำงานได้ทุกด้าน และเกิดความบกพร่องในการดำเนินงานได้ง่าย สมาชิกในวัดและประชาชนขาดความเป็นเจ้าของวัด การทุ่มเทเพื่อการพัฒนาวัดก็ไม่เต็มที่ การบริหารนั้นนับได้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการปกครองอย่างยิ่ง การบริหารของคณะสงฆ์ไทยส่วนกลางมีศูนย์กลางอยู่ที่จังหวัด พระสังฆาธิการในอำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม จึงมีภารกิจ

สำคัญในการที่จะบริหารกิจการวัดในความรับผิดชอบของตน โดยให้ครอบคลุมภารกิจทั้ง ๖ ด้าน คือ ๑) ด้านการปกครอง ๒) ด้านศาสนศึกษา ๓) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ๔) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ๕) ด้านสาธารณูปการ และ ๖) ด้านสาธารณสงเคราะห์พระสังฆาธิการ จึงมีหน้าที่ที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการจรรโลงพระพุทธศาสนา และช่วยสงเคราะห์ประชาชนตามหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า โดยไม่ขัดหรือแย้งต่อกฎหมาย และกฎหมายพระธรรมนูญ พระพุทธศาสนาจะรุ่งเรืองและพัฒนาไปได้นั้นพระสังฆาธิการในเขตอำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม จึงมีหน้าที่สำคัญอย่างยิ่งในการบริหารจัดการวัด พระสังฆาธิการมีหน้าที่เป็นหัวหน้าหน่วยงานบังคับบัญชาควบคุมพระภิกษุที่อยู่ใต้บังคับบัญชา แต่สภาพความเป็นจริงในปัจจุบันนี้ จะเห็นได้ว่า การบริการงานของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม เจ้าคณะอำเภอต้องรับผิดชอบในการกิจการคณะสงฆ์ทั้งหลายในพื้นที่เพียงองค์เดียว โดยเห็นได้จากการที่ไม่มีคณะทำงานหรือองค์กรมารับรอง เพื่อสนับสนุนงานไม่มีองค์กรมาตรวจสอบการทำงานอย่างจริงจัง เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล และเจ้าอาวาสมีอำนาจสูงสุดในการปกครองวัดของตนแต่เพียงผู้เดียว การรวมศูนย์อำนาจเช่นนี้เกิดจากบทบัญญัติของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.

^๑ กระทรวงศึกษาธิการ, คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยเรื่องการคณะสงฆ์และการพระศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๕๐), หน้า ๒.

๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๓๕ ให้การบริหารงานตามหน้าที่ของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม เนื่องจากขาดเครื่องมือ ทีมงานและกลไก ที่จะสนองงานอื่นให้ได้ผลนั้นเป็นไปได้ยาก ทั้งในการบริหารวัดในเขตอำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม ยังขาดการร่วมมือ ขาดงบประมาณ และขาดเอกภาพในการทำงานอยู่ไม่น้อย จึงทำให้พระสังฆาธิการมีงานล้นมือ เกิดความล่าช้าเนื่องจากไม่มีการปฏิรูปโครงสร้างของคณะสงฆ์ การบริหารจัดการวัดมิได้เป็นไปในลักษณะองค์กรรวมของสงฆ์ การทุ่มเทเพื่อการพัฒนาวัดก็ไม่เต็มที่ การบริหารนั้นนับได้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการปกครองอย่างยิ่งวัดที่จะมีความเจริญได้นั้นจะต้องมีระบบการบริหารจัดการที่ดี จึงเกิดการประพุดติที่เสื่อมเสียผิดพระธรรมวินัยและกฎหมายของภิกษุสามเณรภายใต้การปกครองตามมา

ภายใต้เงื่อนไขดังกล่าวผู้วิจัยเห็นว่าพระสังฆาธิการในเขตอำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม ควรได้รับการพัฒนาในด้านความรู้ให้มากขึ้น ทราบและตระหนักถึงภารกิจในการบริหารจัดการวัดในการปกครองทราบถึงการแสดงบทบาทในการพัฒนาการบริหารจัดการวัดทั้งหกด้าน เข้าใจปัญหาและอุปสรรค และแนวทางแก้ไขปัญหา จึงมีความสนใจเป็นอย่างยิ่งที่จะศึกษาการบริหารจัดการวัดของพระสังฆาธิการในเขต

อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม เพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผน และพัฒนาการบริหารจัดการวัดในเขตอำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม ให้มีประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ของการบริหารจัดการวัดต่อไป

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม

๒. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม ของพระสงฆ์ที่มีอายุพรรษา และระดับการศึกษาต่างกัน

๓. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางพัฒนาการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม

๓. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม เป็นการวิจัยแบบผสม (Mixed Methods Research)^๑ มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

กลุ่มตัวอย่างตามสูตรการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างของทาโร ยามาเน (Taro Yamane)^๒

^๑ นาคพล เกินชัย, “วิธีวิทยาการวิจัยแบบผสม : วิธีวิทยาการวิจัยแบบที่สาม”, วารสารวิชาการธรรมทรรศน์, ปีที่ ๑๖ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม-ตุลาคม ๒๕๕๙) : หน้า ๓๐๗.

^๒ บุญชม ศรีสะอาด, การวิจัยเบื้องต้น, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น, ๒๕๔๕), หน้า ๔๓.

ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๒๐๖ รูป ส่วนประชากรที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง (Purposive Selection) จากพระสงฆ์ซึ่งมีความรู้ความสนใจในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในเขตอำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยได้เลือกพระสงฆ์ทุกตำบล ละ ๑ รูป จำนวน ๑๕ รูป เป็นผู้ให้ข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ เป็นแบบสอบถามปลายปิด จำนวน ๓๐ ข้อ มีลักษณะแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยแบ่งระดับของการวัดออกเป็น ๕ ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด และแบบสอบถามปลายเปิด (Open-ended)

ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์แบบ Real Practice ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ เครื่องบันทึกเสียง (Tape) และ กล้องถ่ายภาพ เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพตามวัตถุประสงค์ข้อ ๓ เป็นแบบสัมภาษณ์ แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และสถิติ t-test เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย ๒ กลุ่มสำหรับระดับการศึกษา และ F-test (One-way ANOVA) โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์

โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยการจำแนกข้อมูลออกเป็นหมวดหมู่ในแต่ละด้านตามความคิดเห็น และข้อเสนอแนะแล้วนำเสนอในรูปแบบการพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description)

๔. สรุปผลการวิจัย

ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงไปหาต่ำ ได้แก่ ด้านการศาสนศึกษา ด้านการสาธารณูปการ ด้านการปกครอง ด้านสาธารณสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และด้านการศึกษา สงเคราะห์ ตามลำดับ ส่วนผลการวิจัยเป็นรายด้านปรากฏดังต่อไปนี้

๑. ด้านการปกครอง ความคิดเห็นของพระสงฆ์โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การออกกฎระเบียบข้อบังคับต่างๆ แก่ พุทธศาสนิกชน เช่น การห้ามเล่นการพนัน ห้ามดื่มสุรารายบริเวณในวัด ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การระงับอธิกรณ์ การวินิจฉัยปัญหาเพื่อยุติเหตุความขัดแย้ง หรือลงนิคหกรรม”

๒. ด้านการศาสนศึกษา ความคิดเห็นของพระสงฆ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การจัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและบาลีขึ้นภายในวัด ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การส่งเสริมสนับสนุนให้มีการ

เรียนการสอนธรรมศึกษาแก่ประชาชนและนักเรียนโดยทั่วไป

๓. ด้านการศึกษาสงเคราะห์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การจัดตั้งศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การจัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา

๔. ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การบันทึกเสียงหรือแถบบันทึกเสียง การพิมพ์หนังสือเทศน์ หนังสือธรรมะออกเผยแผ่หรือลงในหนังสือพิมพ์ และเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การบรรยายธรรม การปาฐกถาธรรมทางวิทยุกระจายเสียง โทรทัศน์

๕. ด้านการสาธารณูปการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การควบคุมการเงินและบัญชีรับ-จ่ายของแต่ละวัดให้เป็นไปตามหลักบัญชี ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การควบคุมการทำแผนผังวัดให้สอดคล้องกับยุคพัฒนา

๖. ด้านการสาธารณูปการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การให้ความสะดวกตามสมควรแก่พุทธศาสนิกชนในการบำเพ็ญกุศล ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การจัดหาทุนช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยทางธรรมชาติ คนชราและคนพิการ

๕. อภิปรายผลการวิจัย

๑. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อภิปรายได้ว่า พระสงฆ์ในเขตอำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม มีความคิดเห็นที่เป็นไปในทางบวกคือ เห็นด้วยกับการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอวาปีปทุม ตามภาระหน้าที่ ๖ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านการปกครอง ๒) ด้านการศาสนศึกษา ๓) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ๔) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ๕) ด้านการสาธารณูปการ และ ๖) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ประการหนึ่งคือ ต้องการจะเห็นการบริหารงานของพระสังฆาธิการที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น จึงทำให้ผลการวิจัย โดยรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของพระเกษมศักดิ์ วรสกโข (อาสนะทอง)^๔ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระสมุห์กำพร สุชาโต (พิเชษฐสกุล) ได้วิจัยเรื่อง บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภothongผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก แต่ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของพระใบฎีกาสุชิน กิตติทินโน (แสงเพชร) ได้วิจัยเรื่อง

^๔ พระเกษมศักดิ์ วรสกโข (อาสนะทอง), “บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๓.

ประสิทธิภพการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ ในอำเภอพุทธรณพล จังหวัดนครปฐม พบว่า จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

๒. การเปรียบเทียบพระสงฆ์ที่มีอายุพรรษาและระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม แตกต่างกัน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๒.๑ อายุ ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ที่เป็นเช่นนี้ อภิปรายได้ว่า การบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม ๖ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านการปกครอง ๒) ด้านการศาสนศึกษา ๓) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ๔) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ๕) ด้านการสาธารณูปการ และ ๖) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ อาจจะมีจุดเด่นและจุดด้อยที่พระสงฆ์ในเขตอำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม แต่ละช่วงอายุอาจจะมองเห็นการบริหารงานในมุมมองที่ต่างกัน ทำให้ผลการวิจัยโดยรวมแตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของพระเกษมศักดิ์ วรสุโข (อาสนะทอง) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอชุมแสง จังหวัด

นครสวรรค์ พบว่า พระภิกษุที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอชุมแสงจังหวัดนครสวรรค์ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๑ แต่ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของพระใบฎีกาสุชิน กิตติทินโน (แสงเพชร)^๔ ได้วิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ ในอำเภอพุทธรณพล จังหวัดนครปฐม พบว่า การเปรียบเทียบความคิดเห็นของเจ้าอาวาสและพระภิกษุสามเณร ต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในอำเภอพุทธรณพล จังหวัดนครปฐม พบว่า พระภิกษุสามเณรที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็น โดยรวมไม่แตกต่างกัน

๒.๒ พรรษา ผลการทดสอบสมมติฐานของการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ที่เป็นเช่นนี้อภิปรายได้ว่า การบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม ตามภาระหน้าที่หกด้าน ได้แก่ ๑) ด้านการปกครอง ๒) ด้านการศาสนศึกษา ๓) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ๔) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ๕) ด้านการสาธารณูปการ และ ๖) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ อาจจะมีจุดเด่นและจุดด้อยที่พระสงฆ์ในเขตอำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม แต่ละช่วงพรรษา

^๔ พระใบฎีกาสุชิน กิตติทินโน (แสงเพชร), “ประสิทธิภาพการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ ในอำเภอพุทธรณพล จังหวัดนครปฐม”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสนมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๔.

อาจจะมองเห็นการบริหารงานในมุมมองที่ต่างกัน ทำให้ผลการวิจัยโดยรวมแตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระเกษมศักดิ์ วรสโก (อาสนะทอง) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์” ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า พระภิกษุที่มีพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๑ แต่ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระใบฎีกาสุชิน กิตติทินโน (แสงเพชร) ได้วิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ ในอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม พบว่า การเปรียบเทียบความคิดเห็นของเจ้าอาวาส และพระภิกษุต่อประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม พบว่า พระภิกษุที่มีพรรษาต่างกันมีความคิดเห็น โดยรวมไม่แตกต่างกัน

๒.๓ ระดับการศึกษา ผลการทดสอบสมมติฐานของการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ที่มีระดับการศึกษา ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอลำปาง จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ที่เป็นเช่นนี้อภิปรายได้ว่าการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอลำปาง จังหวัดมหาสารคาม ตามภาระหน้าที่หกด้าน ได้แก่ ๑) ด้านการปกครอง ๒) ด้านการศาสนศึกษา ๓) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ๔) ด้าน

การเผยแผ่พระพุทธศาสนา ๕) ด้านการสาธารณูปการ และ ๖) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ อาจจะมีจุดเด่นและจุดด้อยที่พระสงฆ์ในเขตอำเภอลำปาง จังหวัดมหาสารคาม แต่ละระดับการศึกษา อาจจะมองเห็นการบริหารงานในมุมมองที่แตกต่างกัน ทำให้ผลการวิจัยโดยรวมแตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระเกษมศักดิ์ วรสโก (อาสนะทอง) ได้วิจัยเรื่อง บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า พระภิกษุที่มีอายุพรรษา การศึกษาสามัญ การศึกษาทางธรรม และตำแหน่งที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๑ แต่ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของพระใบฎีกาสุชิน กิตติทินโน (แสงเพชร) ได้วิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า พระภิกษุสามเณรที่มี วุฒิการศึกษาสามัญ ต่างกันมีความคิดเห็น โดยรวมไม่แตกต่างกัน

๖. ข้อเสนอแนะ

๑. ข้อเสนอเชิงนโยบาย

๑.๑ ด้านการปกครอง ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอลำปาง จังหวัดมหาสารคาม ด้านการปกครอง โดยรวมอยู่ในระดับมาก ดังนั้น พระสังฆาธิการในเขต

อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม ครอบรักรษา มาตรฐานการบริหารงานตามภาระหน้าที่ ด้านการ ปกครองนี้ไว้และพัฒนาการบริหารงานให้มี ประสิทธิภาพยิ่งขึ้นโดยการเอาใจใส่ในการออกกฎ ระเบียบข้อบังคับต่างๆ ของวัดอันจะเป็นประโยชน์ ในการปกครองเพื่อที่พระสงฆ์มีความเห็นด้วย ในระดับมากที่สุดต่อไป

๒.๒ ด้านการศึกษา ผลการ วิจัยพบว่า ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการ บริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอ วาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม ด้านการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ดังนั้น พระสังฆาธิการใน เขตอำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม ครอบรักรษา มาตรฐานการบริหารงานตามภาระหน้าที่ ด้านการ ศาสนศึกษานี้ไว้และพัฒนาการบริหารงานให้มี ประสิทธิภาพยิ่งขึ้นโดยการเอาใจใส่ในการจัดตั้ง โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและบาลีขึ้น ภายใต้วัดและการส่งเสริมการเรียนการสอนพระ ปริยัติธรรมทั้งแผนกบาลี และแผนกธรรมของ พระภิกษุสามเณรในปกครองอัน จะเป็นประโยชน์ ในด้านการศึกษา เพื่อที่พระสงฆ์มีความเห็น ด้วยในระดับมากที่สุดต่อไป

๒.๓ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อ การบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอ วาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม ด้านการศึกษา สงเคราะห์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ดังนั้น พระสังฆาธิการในเขตอำเภอวาปีปทุม จังหวัด มหาสารคาม ครอบรักรษามาตรฐานการบริหารงาน ตามภาระหน้าที่ ด้านการศึกษาสงเคราะห์นี้ไว้

และพัฒนาการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยการเอาใจใส่ในการจัดตั้งศูนย์อบรมเด็กก่อน เกณฑ์ใต้วัด และการจัดตั้งศูนย์ศึกษาพระพุท ธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นต้น อันจะเป็นประโยชน์ ต่อการศึกษาสงเคราะห์และพระพุท ธศาสนา เพื่อที่พระสงฆ์มีความเห็นด้วยในระดับมากที่สุด ต่อไป

๒.๔ ด้านการเผยแผ่พระพุท ธศาสนา ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของพระสงฆ์ ที่มีต่อการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขต อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม ด้านการเผยแผ่ พระพุท ธศาสนา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ดังนั้น พระสังฆาธิการในเขตอำเภอวาปีปทุม จังหวัด มหาสารคาม ครอบรักรษามาตรฐานการบริหารงาน ตามภาระหน้าที่ ด้านการเผยแผ่พระพุท ธศาสนานี้ ไว้และพัฒนาการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพ ยิ่งขึ้นโดยการเอาใจใส่ในการแสดงธรรมเทศนาและ บันทึกลงแผ่นเสียงหรือแถบบันทึกลงเสียง การพิมพ์ หนังสือเทศน์ หนังสือธรรมะออกเผยแผ่หรือลงใน หนังสือพิมพ์และเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เป็นต้น อันจะเป็นประโยชน์ในการเผยแผ่พระพุท ธศาสนา เพื่อที่พระสงฆ์มีความเห็นด้วยในระดับมากที่สุด ต่อไป

๒.๕ ด้านการสาธารณูปการ ผลการ วิจัยพบว่า ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อ การบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขต อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม ด้านการ สาธารณูปการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ดังนั้น พระสังฆาธิการในเขตอำเภอวาปีปทุม ครอบรักรษา มาตรฐานการบริหารงานตามภาระหน้าที่ ด้านการ

สาธารณูปการนี้ไว้และพัฒนาการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นโดยการควบคุมการเงินและบัญชีรับ-จ่ายของแต่ละวัดให้เป็นไปตามหลักบัญชี เป็นต้น อันจะเป็นประโยชน์ในด้านการสาธารณูปการเพื่อที่พระสงฆ์มีความเห็นด้วยในระดับมากที่สุดต่อไป

๒.๖ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ผลการวิจัย พบว่า ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม ด้านการสาธารณสงเคราะห์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ดังนั้นพระสังฆาธิการในเขตอำเภอวาปีปทุม ควรรักษามาตรฐานการบริหารงานตามภาระหน้าที่ ด้านการสาธารณสงเคราะห์นี้ไว้และพัฒนาการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพ เป็นต้น โดยการให้ความสะดวกตามสมควรแก่พุทธศาสนิกชนในการบำเพ็ญกุศลยิ่งขึ้น อันจะเป็นประโยชน์ในด้านการสาธารณสงเคราะห์ เพื่อที่พระสงฆ์มีความเห็นด้วยในระดับมากที่สุดต่อไป

๒. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

๒.๑ จากผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอวาปีปทุม ด้านการศึกษาสงเคราะห์ มีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก แต่ค่าเฉลี่ยน้อยกว่าทุกด้าน ดังนั้นควรวิจัยปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารงานด้านการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม

๒.๒ จากผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตอำเภอวาปีปทุม ในประเด็นการจัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา มีค่าแปลผลอยู่ในระดับมากแต่มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าทุกข้อคำถามจากจำนวนทั้งหมดจำนวน ๓๐ ข้อ ดังนั้นควรวิจัย ความต้องการของพระสงฆ์ที่มีต่อการจัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญในเขตอำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

(๑) หนังสือ :

กระทรวงศึกษาธิการ. **คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยเรื่องการคณะสงฆ์และการพระศาสนา.**

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐.

บุญชม ศรีสะอาด. **การวิจัยเบื้องต้น.** พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น, ๒๕๔๕.

(๒) วารสาร :

นาคพล เกินชัย. “วิธีวิทยาการวิจัยแบบผสม : วิธีวิทยาการวิจัยแบบที่สาม”. **วารสารวิชาการธรรมทรรศน์**, ปีที่ ๑๖ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม-ตุลาคม ๒๕๕๙).

(๓) **วิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์/สารนิพนธ์/รายงานการวิจัย :**

พระเกษมศักดิ์ วรสกุโข (อาสนะทอง). “บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์
อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย :
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

พระใบฎีกาสุชิน กิตติทินโน (แสงเพชร). “ประสิทธิภาพการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอ
พุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย :
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.